

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a felkészítési hivatal címére küldendő.

Megjelenik havonként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 20.000 kor.
Egyes szám ára 2000 korona.

Torda : 1568 **HATÁRKÖVEK** **Pozsony : 1848.**
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Öt patkó.

„Az embernek Fia ura a szombatnak is” Máté ev. XII. 8.

Gyönyörű szép aratási ünnep volt. A sarló csak úgy pengett az életadó munkában. A sok szorgos kéz ritmikus mozdulataival lankadás nélkül haladt előre. Egyik a másikat játszi könnyedséggel vont maga után. Senki sem akart utolsó lenni. Gyűltek a kévek. Nőtték a keresztek. Sűrű sorokban állottak egymás mellett, mint egy diadalmas tábor. Közbe-közbe fel-feicsendült az aratók vidám éneke Magyar dal, amely ott termett a mezőn; a nép lelkében, telve napsugárral, telve a reggeli harmat gyöngyszemeivel. Leányok, legények úgy vették át a szót egymástól, mint akik egy terebélyes nagy családban türelemmel várnak, amíg a sor reájuk következik. Semmi cédaság, semmi rendetlenség. Az ifjuság hamva az arcokon, a lélek lángja a szemekben úgy ragyog, mint az áldott nap a kékelő égbolton, ahol még emlékebe se maradt a mai napra egy felhőfoszlány. Boldog a gazda, aki reménység alatt vetette a magot a barna barázdába; boldog az arató, hogy neki is osztályrésze lehet a gazda örömeiben és boldog az Isten, hogy az ő szolgái, az esőcsepp, a szellő és a napsugár megtették kötelességüket. Mert, ime, itt van az áldás. A legelső valamennyi áldás között: *a mindennapi kenyér.*

Nem is kell talán a templomba mennünk, hogy hálát adjunk érte, hisz' a „templomnál nagyobb vagyon itt”. Az igazi munkában mindig ott van az imádság ereje és a szívből fakadó fohász csak emeltyű az istenes munka szolgálatában. Ugy van. De azért csak jertek el, kedves atyámfiai a templomba is és hallgassátok meg az én aratási beszédemet, mert „az embernek Fia ura a szombatnak is”

Az új-tordai ref. templomban, szent vasárnap reggelén már az elsőt harangozták, amikor az én kedves Tubalkain apám műhelyébe beállított egy ismerős gazda. Piros-pozsgás arcu, tréfás kedvű, jó szívű ember, a Bethlen hajduinak ivadéka. Baj van, szomszéd. Öt patkó kéne ezekre a lovakra, de látom, a segédek nincsenek itt. A fia pedig papnak készül, most is a predikáción jár az esze. Milyen szép tőle, hogy a mi öreg papunkat kisérti . . . Se baj, gazd' uram. Az én fiam, ha kell pap, ha kell, kovács. Meglesz az öt patkó is, meglesz a predikáció is. Még van annyi időnk. Miklós fiam, elő azt a bőrkötényt. Fújtsass. Én addig két szál vasat tartok a kohóban. Te majd reá versz a nagypörölyvel ezen a szépen csengő üllőn, amelynek a szava olyan édes, mint az estharangszó. Reá versz amugy istenigazában, mintha erre a mesterségre szántalak volna. Hadd sísteregjen a láng! Hadd pattogjon a szikra! Nem árt a te urias kezedenek, ne félj. Így csinállok én igazi urat belőled. Isten szolgája és a magad ura csak úgy lehetsz, hogyha a dolgot nem restelled; mert „az embernek Fia ura a szombatnak is”

És az én kedves Tubalkain apámnak — azóta régen kihamvadt — kohójában sístergett a láng, izzott a vas, csengett a pöröly, pattogott a szikra s egy annyi idő alatt, ahogy ezt elme-

sélem, kész volt az öt patkó a néhai való jó gazda öröme. A mester és fia megtették kötelességüket. A mester ráverte a patkókat a lovak lábára. A fiu pedig ezalatt a bőrkötényt papi palástartal cserélte fel és elment az Isten házába. Olyan áhitattal imádkozott, olyan lelkesen predikált, mintha még mindig az üllő előtt állott volna. Ott is sistergett a láng, ott is pattogott a szikra, ott is csngött az üllő s a szava olyan édes volt, mint az estharangszó...

Régi történet biz ez. De vasárnapi munkám közben a palást alatt mindig ott van a bőrkötény. Az öt patkót is látom még az esthajnalon fel-feltűnedező csillagképekben az ég boltozatján. Onnan hallszik ide távoli csengése, amint sebes iramban tova száguld a Hadak útján, a magyarok szárnyas lova... Előre! Mindig csak — előre!

Szerkesztő.

A biblia.

(S. T. Coleridge.)

Ahová csak a Kijelentés sugara eljutott, az emberek nemzedékről-nemzedékre sok nemes ösztönzést, sok megszivlelni való dolgot találtak a szentírásban. A szűkölködő igazi lelki táplálékot, a gyöngye — erőt, a szenvedő — vigasztalást; sőt még az alig-alig méltó is megtalálta benne az isteni kegyelemnek örök forrását.

A biblia feltárja előttünk a szellemi világot, anélkül hogy megjeledkezne a mindennapi élet követelményeiről. Nincs az a jótét-lélek, aki valaha valami uton-módon ne tapasztalta volna, hogy szép reményei és kínzó aggodalmai, legszentebb vágyai és gondolatai, nem tovatűnő álmok és ábrándok, hanem angyali üzenetek és látomások, amelyek szüntelenül előttünk lebegnek s magukkal ragadnak bennünket.

Ugy vagyunk vele, mint a zarándok, aki a sötét éjszakában hirtelen megpillant egy fényes csillagot, egy darabig habozva megáll és tanácstalanul körültekint. De amikor látja, hogy egyik utas a másik nyomába lép s valamennyi azt a „vezércsillagot“ követi, ő is megkettőzteti lépteit és bizalommal halad előre. Bizalma egyre növekedik, amint az utfélen itt is, ott is ősi emlékekkel találkozik. Mindeniken ott lobog az örök mécs. Rajta annak a zarándoknak a neve, aki abban a szent helyben pillantotta meg az igaz világosságot.

A szentírás gazdag tárházából mindenki azt meríthet, amire éppen szüksége van. Az éhező mennyei manna, a szomjuhozó kristálytisztá vizet. A biblia támasza a gyámoltalannak, a gyöngének; öröme és diadaléneke a győzedelmes léleknek. A bibliában Isten szól mihozzánk, földi gyermekeihez; és az égi Atya legjobban tudja, hogy mire van szükségünk.

P. b.

Köri közgyűlés.

Péter-Pál napján tartotta meg a Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör évi rendes közgyűlését Dévaványán.

A gyűlés istentisztelettel kezdődött. Bartók Géza polgárdii lelkész, mint a múlt évi közgyűlésen most is az unitarizmus iránti lángoló lelkesedéssel és tüzzel beszélt az igazi Jézusról, a valódi és hamisítatlan keresztény életéről. Az éneket Boros Aron tanító afia vezette s közénekével könnyet

csal szemünkbe. Templomozás után dr. Hajós Béla szeretettel köszöntötte s üdvözölte a gyűlés tagjait s örömmel jelentette be már előre az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács megalakulását. A gyűlés programmszerűen folyt le. Az esperesi jelentés — amit lapunk mai számában egész terjedelmében közlünk — tanügyi jelentés, Egyházi Igazgató Tanács bejelentése, államsegély és svájci segély felosztása, dévaványai tanítói és orosházai lelkészi állás szervezése, Missió Ház ügye, Angol és Amerikai Társulatok 100 éves jubileuma voltak a fontosabb tárgyponatok. Déli 1 órakor a „Kacsa“ szálló éttermében terített asztal várta a vendégeket, ahonnan 3 órakor már a visszainduló vonathoz mentek a gyűlés tagjai. Más részük csak másnap délben utazott el. Addig vendégszerető házigazdáik szives vendéglátását élvezték; az egyházközségnek és beszolgáló Kinces László lelkésznek valamint házigazdáinknak ezuton is hálás köszönetet mondunk.

Esperesi jelentés.

(Dévaványán 1924. június 29-én tartott közgyűlésen.)

Tisztelendő Egyházköri Közgyűlés!

Azzal kezdem, ami reánk nézve az elmúlt év eseményei között a legfontosabb. T. i. Van már az egyházközségi és egyházköri szervezet mellett ebben a hazarészben is egy új szervezet, az ugynevezett harmadik fokozat, amely a maga átruházott jogkörével megfelel az E. K. Tanácsnak. Csak a neve más. A neve: „Unitárius Egyházi Igazgató Tanács.“ Ennek a Tanácsnak elnöke egyházi részről a püspöki vikárius, világi részről a főgondnok hatáskörrel felruházott k. f. gondnok, akit erre a tisztségre az új Szervezeti Törvény szerint e hó 14-én Budapesten tartott alakuló közgyűlésünkben meg is választottunk. Személyes gratulációk helyett, adjunk hálát a mindenható Istennek, hogy egyházunknak ez a régi vágya ilyen alakban teljesült. A keret tehát megvan. Most már igyekezzünk azt megfelelő tartalommal méltóképpen kitölteni, hogy a történelem Muzsája, aki itt röpköd körülöttünk, találjon időről-időre feljegyzésre alkalmas dolgot ennek az új testületnek a tanácskozásában. Annyit már is följegyzett s ezt itt én is hálás köszönettel ismerem el, hogy a törvény szövegezésében és indokolásában irányító és döntő szerepe dr. Tóth György, kir. ítélőtáblai-bíró afiának volt, akinek egyházi törvényeink rendszerbe foglalása es kia-

dása körül hervadatlan érdemei vannak. Illőnek találnám, hogyha erről a helyről úgy vele, mint a jóváhagyó Főtanácsal szemben kifejeznők hálás köszönetünket.

Az ugynevezett „Egyházi Intéző Bizottság”, amely ideiglenes alakulat volt, eszerint megszűnt s egyházunknak ebben a hazarészben való legfelső vezetését a tárgysorozat rendjén részletesen ismertetendő „U. E. Ig. Tanács” vette át.

Fontosság szempontjából ezután mindjárt az Angol-amerikai Missió-Ház következik, amelyről már tavalyi gyűlésünkön is megemlékeztünk. Ami akkor még csak terv volt, ma már valóság. A bostoni és londoni Unitárius Társulatok itt körülben járt meghatalmazottjaik, Rev. Drummond és Rev. Forbes afiai útján, dr. Kozma Jenő budapesti ügyvéd hathatós segítségével és áldozatkész részvételével megvették egy háromemeletes bérházat a IX. ker. Rákos-u. 3. sz. alatt, amely a célnak teljesen megfelel. A tulajdonjog $\frac{2}{3}$ részben a Brit és Külföldi Unitárius Társulat, $\frac{1}{3}$ részben pedig az Amerikai Unitárius Társulat részére van telekkönyvezve. Ezt a házat szánják a mi lelkes külföldi hitrokonaink a menekült gondozás, a missiói lelkész és az Egyetemi Ifjuság Otthonának céljaira. Csakhogy — természetesen — még mindig nem vagyunk, a fővárosi lakásinség miatt, abban a helyzetben, hogy oda behurcolkodhatunk volna. Remélem azonban, hogy őszire már egy egész emelet kereken felszabadul a mi számunkra; illetékes helyről erre nézve pár héttel ezelőtt határozott ígéretet nyertünk. Adja Isten, hogy ebben a várakozásunkban ne csalatkozzunk!

Központi Missió-Ház hiányában is folytatta missiói lelkészünk a maga munkáját. Az egyes vidéki gócpontokon, mint Debrecen, Miskolc, Szeged, Békésgyula szélszórt hűveinket az ősz és a tél folyamán több ízben meglátogatta, nekik lelki vigasztalást vitt, urvacsorát osztott. Budapesten is többször segédkezett. És tartott öt egymásután következő héten az Adventi időszakban egy sorozatos előadást az „Unitárius gondolat fejlődéséről”, eszmei hatalmáról. Óhajtott volna, hogy az ilyenyszerű magvaselőadások nyomtatásban is megjelenjenek; mert saját hűveinken kívül a nagyközönséget is érdekelné az ilyen higgadt és szeretetteljes vallomás, amely amíg a magát védi, mást nem sért; hanem csak felvilágosít, oktat és vezérel.

Ezt a célt szolgálta özv. Percelné Kozma Flóra urnőnek, a mi Nagyasszonyunknak „Channing Szelleme” c. becses írata, amelyet éppen az egyházkör támogatásával adtunk ki (200,000 kor.)

A kiadványok során meg kell emlékeznem az „Unitárius Nőszövetség” támogatásával kiadott „Kis Bibliá”-ról is, amelyet az F. K. Tanács tankönyvvül elfogadott a III. és IV. elemi osztály számára. Több oldalról megnyilvánult az a kívánság, hogy ezt hamarosan nyomon kövesse a többi gradus számára megírandó tankönyv, sőt egy olyan népszerű tájékoztató is, amelyben történelem, dogma, erkölcsstan stb. mind együtt volna.

Hát ez mind igen szép, mind igen jó; az indítványért hálásak vagyunk, mert tudjuk, hogy az benső meggyőződésből fakadt! de viszont azt is tudnunk kell, hogy a pénzünk kevés és a tollforgató emberünk még kevesebb. Évente egy ilyen könyvecske tőlünk éppen elég. Tíz év alatt kész lesz az egész sorozat. S aki megéri, boldogan elmondhatja: „ember tervez, Isten végez.” — Az „Unitárius Értesítőt” is csak nagy ügyelbajjal tudjuk fentartani. Ugy t. i., hogy az ősszel kapott 720 svájci frankból 220 frank költséggel 2 évre való papírt sikerült biztosítanunk ennek a nélkülözhetetlen kiadványunknak a számára. A szerkesztő és kiadó munkája önkéntes vállalkozás, Ezzel szemben hűveinktől is csak annyit várunk, hogy a lapot mindenki szeretettel fogadja s az érte járó csekély előfizetési díjat pontosan küldje be Budapestre az unitárius lelkészi hivatalba.

Külön iskolai kézi könyvek dolgában a helyzet javult, amióta Kolozsvárról, készpénz ellenében, megkaptuk a kért példányokat.

Kolozsvárt — mint halljuk — az új templomi Énekeskönyv kiadása is folyamatban van. Benne lesznek a főbb halotti énekek is. S több modern szerzemény, valamint angol forrásból átvett művészi darabok. Ebből mi egyelőre 100 darabot rendeltünk is! de ez aligha lesz elég. A könyv ára: 40 lei.

Kolozsvárt 1923. nov. 4-én tartott E. Főtanácsosn itteni egyházainkat senki se képviselhetett; de felterjesztésünkre főtanácsos tagoknak megválasztották dr. Mikó Gábor és dr. Mikó Ferenc afiait, akiknek ősei példás buzgósággal jártak elől az egyházas szellem ápolásában és fejlesztésében. Ez a Főtanács hagyta jóvá új szervezeti törvényünket is, amelyre már jelentésem első pontjában hivatkoztam.

Ez a Főtanács elfogadta múlt évi közgyűlésünk jegyzőkönyvét és jóváhagyta az abban foglalt határozatokat. Mint szintén a mi kérésünkre kiutalt egyházkörünknek a Baldácsy Protestans Alapítvány 1923. évi osztalékából 500,000 koronát, amit ez alkalommal fogunk kiosztani a hozandó megállapodás szerint. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy ennek a részesedésnek az arányát valamely kölcsönösen elfogadott kulcs szerint kellene meghatározni, hogy így elkerüljük az évről-évre való végnélküli folyamodást. Indítványozom, hogy egyházkörünk, illetve Ig. Tanácsunk ilyen értelemben tegyen javaslatot az idei E. Főtanácsnak, amikor a f. 1924. évre közgyűlésileg megállapított 150.000,000 koronának a felosztására kerül a sor. Legalább 10% ebből az összegből megillet minket; mert mi itt a csonka országban felelősek vagyunk az egész unitáriusságért. Felelősséget pedig csak úgy vállalhatunk, hogyha megfelelő anyagi és erkölcsi támogatásban részesülünk. Amit az adott helyzet igazol.

Cultuskormány, belátva kivált a városi lelkészek nehéz helyzetét, az év folyamán rendezte a papi fizetéseket. Azokat a városi lelkészeknél 60 mm., a vidéki lelkészeknél 40 mm. buzának meg-

felelő értékre kerek tette ki; ami — ugy gondolom — a mostani aranyparitásos rendezésnél is irányadó leendő; bár erre nézve még információink nincsenek.

Egyházkörünknek egy régi függő ügye is az év folyamán békés elintézését nyert; amennyiben a Cultuskormány 1923. július 1-től kezdve ismét folyósította Kincses László afiának lelkeszi illetményeit.

A Protestáns Tábori Püspökség ügye szerencsés megoldást nyert. Ez idő szerint ref. lelkész, Soltész Elemér (Nagybánya) nevezetett ki püspöknek, aki ebben a minőségben minket is meglátogatott s azt az ígéretet tette, hogy a nemzeti hadseregben szolgáló csekély számú unitárius katonáinknak lelki gondozásáról gondoskodni fog. Arra ugyanis a mai válságos helyzetben nem is gondolhatunk, hogy a Prot. Tábori Püspökség keretében külön lelkeszi állást szervezzenek nekünk, mert nincs megfelelő létszám és nincs — nincs elegendő pénz.

Nincs pénz. Ennek az egyszerű tömondatnak a tragikumát a saját testén érezte mult ősszel budapesti ekklézsiánk, amikor szeptember 1-én teljesen üresen állott a kassza. És a papjait nem tudta fizetni. De ahol legnagyobb a veszély, ott van legközelebb az isteni segedelem; egyes áldozatkész hiveink momentán kisebb-nagyobb összegekkel járultak hozzá egy külön és állandó jellegű „Egyházfentartási Alap” létesítéséhez, amely ma már 20 millióra emelkedett s heti kamataival betömte a réseket s még eddig hűségesen kipótolta az egyházi adó és az államsegély mellett mutatkozó hiányt. Házunk is rendre jobban jövedelmez; úgy, hogy az akkori bizonytalanság érzete már elmúlt, sőt a Statustól kölcsönvett 2 millió koronát is kamatostul köszönettel visszafizettük.

Minden szegénységünk mellett, meghallottuk a Rajna mellől prot. véreink segélykiáltását s erre a célra hiveink körében félmillió koronát meghaladó összeget gyűjtöttünk.

Mult gyűlésünk határozatából, folyamodtunk volt az O. F. Birósághoz, hogy a vagyonváltás-földekből egyházkerületünket is részesítse megfelelő birtokrészben. Első folyamodásunk eredménytelen volt. A második most van döntés alatt. Ki tudja? De annyi bizonyos, hogy a protestáns egyházak jogos igényeinek kielégítésénél minket sem mellőzhetnek. Szolgáljon ez megnyugtatóul mindenkinek.

Lám, a vicarius megkapta már a tiszteletdíját a magyar államtól. Egyelőre 1,200 000 korona egy évre. És legutóbb pótlólag a lefolyt kincstári évre ugyanennyi. Erre annyival inkább szükség volt, miután eddig a reprezentációs költségeket a magam szerény jövedelméből fedeztem.

Ifjuságunk külföldi képviselője a hollandiai sleeni konferencián érdekes jelenség volt. Jancsi László theologus előadásaival sok rokonszenvet ébresztett a magyar ügy iránt. S ő maga is nagy lelki élvezetben részesült abban az egészséges légkörben, ahol a haladó Ifjuságnak is első gondja

a tanulmányok mellett a valláserkölcsei élet és az emberbaráti tiszta szeretet.

Ifjuságunk elárvult sorsát a Nőszövetség a tél folyamán felkarolta. Annak egy pár kedélyes estét szerzett, hogy azzal is legalább pótolja az édes otthont s módot nyújtson az ismerkedésre a budapesti családok között.

A Prot. Diákmenza szervezésében is kivette a maga részét s ott állott mellette jó szóval és imádságos lélekkel, a maga idejében meghozva a maga szívbéli áldozatát a nemes ügy számára. Én is alkalmat óhajtok nyújtani az egyházkörnek, hogy ezt a hézagpótló intézményt, amelynek javait 15—20 unitárius diák is élvezi, a maga részéről támogassa. Most kaptunk ugyanis a közös Prot. Segélyző Bizottság jóvoltából 100 svájci frankot. Indítványozom, hogy a mi ujdonsült egyházkerületünk részéről ajánljuk fel ezt a Prot. Diákmenza céljaira. Ezzel a keresztényi cselekedettel induljunk el a mi utunkra, amely egyedül Isten országába vezet, ahol megértik és szeretik egymást az emberek, mint egy nagy családnak bölcseszívű és engedelmes gyermekei.

Ennek az Isten országának aegise alatt alakult meg nemrégiben Budapesten az Országos Bethlen-Szövetség, amelynek elnökségében a mi egyházunk is megfelelő képviselőt kapott. Csak azután a sok szép terv közül valamit igyekeznénk is valóra váltani. Első sorban azt, ami krisztusi parancs: „szeresd felebarátodat, mint önmagadat”, mert a legszebb theoria is csak csillogó álarc, amely mögött ott vigyorog a halál képe... Ez az, ami mostanában minden magyar szervezkedésre reá nyomja a maga visszatartó bélyegét. Hát értsük meg egymást legalább mi protestánsok, akiknek lelkiületével az olcsó felekezeti eskedés nehezen fér össze.

Helyi érdekű dolog ugyan, de mégis megemlítem, hogy a többi egyházak hasonló irányu munkáját követve, a tavasz folyamán mi is megkezdettük, az unitárius rendőrök evangelizálását. Részükre 3 bibliai estét tartottunk templomunkban. Utóbbi pünkösd nagyhetében, urvacsorával egybekötve

A Nőszövetség ugyanekkor szeretetvendégséget is rendezett nekik a lelkeszi irodán. Az idea Puskás György r. tan. finom lelkét dicséri, aki megérezte, hogy azoknak, akik bennünket őriznek, nemcsak fizetést kell adnunk, hanem a lelkiekben viszont védelmet, megértő gondoskodást és szeretet. A tanácsos ur most is külföldön van ugyanebben az ügyben. S bizonyára nagy örömmel tapasztalja, hogy felelősség érzete mindenütt terjed azokkal szemben, akik szolgálatot teljesítenek, hivek és megbízhatók.

A külföldről jut eszembe, hogy jelentésem csonka lenne, ha meg nem emlékezném végezetül külföldi vendégeinkről, akik utóbb körünkben megfordultak. Prof. Henry Wilder Foote volt nálunk április 27-én az Amerikai Unitárius Társulat képviselőjében azzal a megbízatással, hogy

előkészítse a jövő májusban tartandó százéves jubileumi ünnepünk sorrendjét, amelyre minket, magyar unitáriusokat is, szívesen látnak. — A másik külföldi vendégünk, már nem is vendég, hanem tejtestvérünk és igaz barátunk, Rev. W. H. Drummond, angol unitárius lelkész, a nemzetközi vallásos kongresszusok főtitkára, aki most érkezett vissza világszerte utjáról s akit a s egedi egyetem az erdélyi ügy szeretetéért és pártfogásáért f. év május 24-én Szegeden ünnepélyes keretek között diszdoktorrá avatott. Erről a helyről is csak áldást és szerencsét kívánhatunk neki a megérdemelt kitüntetéshez, az egyetemnek pedig az ő legifjabb, de leghivebb fiához. — Ugy tudom, hogy az a négytagú vegyes Bizottság, melyben ezúttal az amerikai lutheránusok és reformátusok is képviselve vannak, dr. Cornish barátunk vezetésével most járja Erdély kalvária-utját, hogy a saját szemével győződjék meg mindarról az anyagi pusztulásról és lelki rombolásról, ami a reánk erőszakolt új kormányzattal együtt jár. Eredendő bűn az, melynek súlya alól csak egy új Messiás válthat meg bennünket. Talán ők is eljönnek mihozzánk utban hazafelé. Előre is biztosítjuk őket, hogy mi úgy fogadjuk, mintha Istennek angyalai lennének. Igazi világosság fiai, akik a mi erdélyi feleink szomorú lelkét — pillanatnyilag bár — földérik.

Személyi változás történt körünkben. Benke Gyula dévaványai kántortanító fia, időközben megszerezvén a magasabb polg. isk. képesítést, innen elpályázott, s amióta a beszolgáló lelkész afiának havonkénti látogatásaitól eltekintve, bizony lelki gondozás nélkül maradt ez az egykor lelkes kis filia, az iskola pedig üresen áll. Kesergéssel ezen a dolgon nem sokat segítünk: csak arra kérjük a Híveket, hogy félénk madarak módjára szét ne rebbenjenek, hiszen a mi prot. felfogásunk szerint kiki a maga papja s ha csak énekelni és imádkozni is egybegyülnének minden vasárnap, azzal is fentartanák a régi hagyományt, amire én még olyan szívesen emlékezem vissza az első időkből.

Hódmezővásárhelyi iskolánk ügye időközben kedvező megoldást nyert. Az államsegélyt újból megkapta. De annál szebb világot vet a hívek lelkületére, hogy amíg az iskola veszélyben forgott, készek voltak annak fentartásáért minden áldozatra; s azt a dolog természete szerint azóta is támogatják, segítve a szegénysorsu tanulókat.

Füzesgyarmati iskolánkban szépen megférnek egymás mellett az alföldi magyar gyermekek és a helybeli orthodox zsidó családok gyermekei, akik az ő iskolájuk megszűntével előszeretettel látogatják a mi iskolánkat. A tanítónő pedig mindent elkövet, hogy a tanulók ne csak a leckéjüket tudják, hanem az életre is előkészüljenek.

A tavaszi vizsgálat folyamán még meglevő két iskolánkat meglátogattam s az elért eredménnyel meg voltam elégedve. A füzesgyarmati iskola évről-évre vizsgáján, egy szomorú alkalommal kapcsolatban, megjelentem. Szórványok hitokta-

tásáról lehetőleg saját híveink útján gondoskodtam. — Orosházára még mindig nem sikerült unitárius állami tanítót kineveztetnünk. Ott tanulóinkat dr. Kiss Árpád ügyvéd fia oktatja. Ő vezeti a templomépítési mozgalmat is.

Egyházi népesedési kimutatás szerint, egyházunkban a lelkek száma: 11,271. Bár az állami statisztika ennél sokkal kevesebbet mutat ki. Valahol baj van a kréta körül. Csak nem tévesztenek össze minket az unitusokkal? Ezért nem volna szabad a dicsőséges *unitárius* nevet összezsugorítanunk, röviditenünk. Mondja ki, írja ki mindenki becsületesen az egész szót az utolsó jottáig. — Kereszteltek száma: 75 (38+37); konfirmáltak: 44 (25+19); egyházi áldásban részesült: 35 pár (megegyezés 3 ízben a mi javunkra); ezenkívül még 4 róm. kath. pár; elhunyt: 49 (27+22); áttért hozzánk: 24 (7+17); kitért tőlünk: 32 (8+24).

Kegyes adományok összege: 3,797,578 korona. Ezenkívül a hívek maguk adták és adják az urvacsorai kenyeret és bort, ami a mai világban igen szép áldozat.

Évi számadások adatai szerint:

Bevétel: 43,508.047 kor.

Kiadás: 40,602.449 kor.

Maradék: 2,905.598 kor.

Ingó- és ingatlan vagyon, hozzávetőleg: 2,563,903 381 kor.

Remélem azonban, hogy ezeket a hosszú számsorokat jövőre már mi is arany-alapra számíthatjuk át. S szegény egyház létünkre nem leszünk kénytelen-kelletlen — milliárdosok.

Időközben elhaltak: *id. Császár János* (Polgárdi), *Iszlay Gábor* (Arad), *V. Nagy Gergely* (Fgyarmat), akik vezetőszeretettel vittek egyházi életünkben. A gyászoló családokkal szemben erről a helyről is fejezzük ki a mi benső részvétünket. Elhalt a Baldácsy Prot. Alapítvány kezelője, *dr. Szabó József* bpesti ügyvéd is, aki nem volt atyánkfia, de budapesti házunk hasznélvezeti jogának megváltása rendjén (1906), mint az építető céget képviselő házgondnok, nagy megértést tanúsított unitárius egyházunk, mint testvéregyház létérdekei iránt. Temetésén egyházunk képviseletében résztvettem.

S most küldjünk egy fohászt át a bérceken, ahonnan mifelénk rokon szívek dobognak. Imádkozzunk magyar hazánk feltámadásáért. S a zengő viharban járó Isten mondja reá az —
Ament . . . Tisztelettel és szeretettel J. M.

Gondolatok.

Mennél tovább élek, annál több bizonyítékát látom annak, hogy a jó Isten intézi a mi sorsunkat.
Franklin Benjámín.

Az Isten szeretet; és aki a szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten is ő benne.
János apostol.

Kökösi Orbók Lóránd

1884—1924.

Sorsa nagyon magyar, nagyon unitárius volt. Az egész világot szívére szoritotta, de akit legjobban szeretett, a saját faja nem fogadta el a hűséges fiú ölelését.

Ősi székely unitárius családból származott. 1884-ben Pozsonyban született, ahol édesatyja, *Orbók Mór* tanítóképzőintézeti igazgató volt. Tanulmányait a kolozsvári unitárius kollegiumban, majd a kolozsvári egyetemen végezte. A német és francia filozófiát tanulmányozta. Magyar tanulmányai végeztével Párisba ment az egyetemre. Párisi tartózkodása alatt sokat érintkezik *Ady Endrével*, az új magyar irodalom költő-királyával. Ekkor már ő is ír. A kolozsvári nemzeti színház előadja *Bolond Istók* c. drámáját, a pesti Vígyszínház pedig *A tündér* c. darabját.

A háború kitörése Párisban éri. A hűséges fiú siet haza édes anyja, magyar hazája keblére, de az utolsó vonatról lekésik s a francia internáló táborok foglya lesz. Szökik, elfogják, minden hiába. Szigorú fogságba vetik s *Provenceba* szállítják. A trubadurok hazájában, a daltelt mezőkön, fogoly a költő, néma az ajak, szurony csillan az ajtó előtt. Csak egy gyenge nő nyitogatja a zárat szerelmes szívének hatalmas erejével. Végül a zár pattan, szabad a költő, csak a rózsaláncok tartják már édes fogságban. Az önfeláldozó szerelem ezer akadályon át viszi, szökteti kedvesét ki az országból, ki Spanyolországba.

Ha az ellenség ezer cselt vet, a szerető leányszív ezerszer találékonyabb s végül is sikerül költőszerelemét kimenteni *Barcelonába*. Azután ő maga is utána megy és a felesége lesz.

Boldogságos tíz év következik ezután. Megkezdődik a ragyogó írói pálya. Műveit magyarul írja, lefordítja franciára, szellemének osztályrészese a felesége pedig spanyolra. És a sovén spanyol színpad megnyílik számára — az idegen számára. Elképzelhetjük művészi erejét, ha az győzni tudott a nemzeti — sovén előítéleteken.

Pár év alatt ő lett a spanyolok legünnepeltebb írója s darabjait nemcsak Spanyolországban játsszák, hanem mindenütt, ahol csak spanyolul beszélnek az emberek (Dél-Amerikában). Azután megkezdődött a világhír. Darabjait lefordítják angolra, németre, sőt románra s játsszák minden művelt ország fővárosában.

Családi élete még csak fokozza boldogságát. Két kicsiny gyermeke születik s egy önfeláldozó, szerető asszony áll az oldala mellett.

Csak egy felhő homályosítja el életének kék egét. Itthon jár, a színigazgatók szóba sem állnak vele. Hiába kopogtat, a pesti közönség szíve zárva marad előtte. Az ősi magyar eredet, az ősi magyar szellem rossz ajánlólevél.

Visszamegy Spanyolországba s mivel író társai féltékenyek az idegenre, látszólag spanyol írói név mögé rejthetik el, a neve ezennel *Lorenzo Azértis*.

Azértis!... Ez nem spanyol név! Nagyon is magyar, nagyon is unitárius. Azért is! fordítja

felénk kemény dacos fejét ez a hűséges magyar. Ha az egész világ összefog ellene, azért is nagy lesz, azért is megbecsülhetetlen értékeket ad az emberiségnek, Azért is! szegzi hátra kemény unitárius nyakát ez a nagyszerű székely, akár-hogy akarják is kidisputálni minden emberi közösségből, szívének minden dobbanása az emberi közösségnek legnagyobb javáért: az örökkévaló szépségekért ver.

S azután jött a fájdalmas hír. Kökösi Orbók Lóránd 40 éves korában Madridban elhunyt. Mit szóljunk hozzá?! Csak az Isten kikutathatatlán bölcsességében kereshetjük a megnyugvást. És küldjük áldó imánkat Istenhez, hogy *azt az asszonyt* melléje állította és küldjük részvétünket a Budapesten élő édesatyának, testvérnek, rokonnak egyaránt.

S azután ajkunk bezárul és lelkünkbe mélyedünk. Megpróbáljuk magunk elé állítani azt az ideált, azt az értéket, amit ő jelent számunkra. Ugy érezzük, hogy szomorú, elárvult magyar életünkbe úgy dobban bele az ő alakja, mint a magyar kitartásnak, nemes dacnak, alkató erőnek, ősi, hatalmas ereje. Mi magyarok, mi unitáriások hisszük, hisszük, nagyon erősen hisszük, hogy értéket jelentünk a világnak! Azért is!

Mihályfi.

Egyházfentartási Alap.

Az országos gyűjtés megindult. A határidőt a belügyminiszter ur *f. év december 31-ig* meghosszabbította. Kérjük hűveinket, hogy ezuttal tegyék félre a szégyent és kolduljanak. Aki teheti, menjen el házról házra, boltról boltra. S azonkívül küldjék be ide jó ismerőseiknek a névsorát, hogy azoknak is küldhessünk gyűjtőívet. Eddig csak két olyan gyűjtőív érkezett vissza (Győr és Diósgyőr), amelyeknek mind a két oldala tele van nevekkal és kisebb-nagyobb összegekkel. Ezt a fáradságot úgy vesszük és méltányoljuk, mint igazi áldozatot, amelyet pénzértékben nem lehet kifejezni. Időszaki gyűjtéseink során szintén van egy kellemes epizód, amit örömmel jegyzünk ide. Azok a jóbarátok, akik 1894-ben Kolozsvárt az unitárius kollégiumban tettek érettségi vizsgát, lelkészi irodánkon *f. év június 28-án* tartott 30 éves osztálytalálkozójuk alkalmából a mi Alapunkra félmillió koronát adományoztak. Neveiket az időközben érkezett többi szíves adományokkal együtt hálás köszönettel közöljük, illetve nyugtázzuk.

Anonymus (V.) 700 ezer, Gyulay Tibor 500 ezer, Perczel Dezső (Bonyhád) 300 ezer, Szentannai Samu, dr. Bródy László 200—200 ezer, Fábian János, Csáka Ferenc (Bábolna II.), dr. Földes József (Győr), dr. Dézsy Ferenc, dr. Lázár Ernő, L. dr. Siposs Gábor, Petrik Sándor, Gaál Ambrus (Pécs) 100—100 ezer, Ilkey Elek (II.) 70 ezer, Kiss Irén (Pesterzsébet) 60 ezer, dr. Barabás Arnold (Pesterzsébet) Imreh József (Alsódabas III.), Csegezy Árpád, Weress Árpád 50—50 ezer, Biró János 40 ezer, Nagyobb Dánielné (Rpalota) 25 ezer, András Mózes (II.) 20 ezer, Jánossy Pál (Szolnok II.), Jánossy Ferenc (Szolnok) 14—14 ezer, Liebenberger Károly, Mechlovits Ármán (II.) 10—10 ezer.

I.—IX. közlemény összege:	18 932.180 K
X. " " "	3 163 000 K
Együtt:	22,095.180 K

Hirek.

Előfizetési felhívás. Lapunk eddigi 10.000 K évi előfizetési árát újra — s most már azt hisszük utoljára — 20.000 K-ra emeltük. Akik eddig csak részben vagy semmit sem fizettek, kérjük, küldjék be mielőbb ezt a díjat.

A Missziói Ház internátusa ügyében komoly ígéretet kaptunk arra nézve, hogy szeptemberre felszabadul abban egynéhány olyan lakás, amely — ha egyelőre szűken is —, de lakást nyújt erdélyi egyetemi hallgatóinknak. Most az internátus berendezése okoz nehéz gondot a vezetőségnek. Ágy és ágynemű, asztal, szék, szekrény hiányzanak még az internátusból. A Missziói Ház vezetősége ezt a kérdést társadalmi úton óhajtja megoldani. Felbuzdulva azon a nemeslelkű tetten, amellyel özv. Perczel Ferencné, szül. Kozma Flóra hitrokonunk jónéhány butort ajánlott fel az internátus céljaira, a vezetőség ezuton is felhívja a tehetősebb hittestvéreinket, hogy olyan butor-darabjaikat, amelyeket nélkülözhetnek — ha csak használatra is — ajánlják fel az internátusnak s így nyújtsanak segítő kezet menekült tanuló ifjúságunk felsegítésének nagy munkájában. Minden ilyen bejelentést a budapesti Unitárius Lelkészi Hivatalhoz (V., Koháry-u. 4.) kell küldeni. A butorok elszállításáról szeptemberben gondoskodunk.

Dr. Cornish és dr. Hurn Budapesten. Julius 8—12 ig budapesti egyházközségünk látta vendégül az Erdélyből hazájukba visszatérő angol-amerikai bizottságnak eme két kiváló unitárius tagját. Erdélyt a magyar kisebbségi egyházak állapotának megvizsgálása végett járták be s arról a világnak is be fognak számolni. Most nem áll módunkban végzett munkájuk ismertetése, de erre még vissza fogunk térni.

Erdélyből. Orbán Lajos lelkész halálával megüresedett ujszékelyi egyházközségbe a püspök ur Máthé Sándor papjelöltet nevezte ki papnak; Székelykereszturra pedig Ütő Lajos dombói lelkészt. Isten áldása legyen munkájukon.

Erdélyi iskolarendeletek. A román kormány legutóbbi rendeletet adott ki, amely szerint a felekezeti iskolákban is az idei abszolváló vizsgákon román nyelven kell vizsgáznia minden tanulóknak. Az unitárius, református és róm. kath. egyházak főhatóságai tiltakozást jelentettek be ezen rendelkezés ellen s közösen elhatározták, hogy amíg a kultuszminiszter fel nem függeszti ezt a rendelkezését, addig a vizsgákat nem tartják meg. A közös tiltakozó iratot Kovács Kálmán unitárius egyházi és püspöki titkár vitte Bukarestbe.

A Magyar-Amerikai Társaság és Budapest Székesfőváros Tanácsa július 6-án (vasárnap) d. e. fél 11 órakor Washington György szobra előtt ünnepélyt rendezett az amerikai Egyesült Államok függetlensége kikiáltásának emlékére. Ezen az impozáns ünnepélyen egyházunkat Józsan Miklós püspöki vikárius képviselte s itt találkozott először Mr. Jeremiah Smith főbiztos atyánktíával, aki egyik bostoni unitárius egyházközségnek tagja.

Ifjusági istentisztelet Budapesten július 27-én d. u. 4 órakor.

A polgárdi egyházközséghez tartozó, Dunántulón lakó unitárius hiveink közül évi egyházi adót fizettek: Takács Ferenc (Celldömölk) 4000 K, Csatkai Jenő (Sopron) 45000, dr. Jakab Zoltán (Szigetvár) 105.000, Kovács Miklós (Dombóvár) 12.000, dr. László Albert (Pécs) 50.000, Fekete Zoltán (Sopron) 90.000, Faragó József (Sopron) 10.000 K. Még sokan vannak, kiknek buzgó áldozatkésztségét nem vonjuk kétségbe s bizton számítunk arra, hogy nem engedik a kibontott lobogót behajtani.

A „Hangya” Szövetkezet 10.000.000 K-ás alapítványt te't a magyarországi unitárius lelkészek nyugdíjalapja javára. A nemesszívü alapítványt hálás köszönettel fogadjuk.

Nyugtázás Egyházi adót fizettek — részint egész, fél, negyedévre, részint 1 vagy 2 hónapra — f. évi március 1-től május 31-ig a következők: Dr. Gálszécs E. 300.000, Blaschnek B. 150.000, Irsay S. 150.000, Dr. Csongvay G. 102.000, Dr. Frank-Kis J., Dr. Gothárd K., Koncz I., Zoltán E., Dr. Frank-Kis J. 100.000—100.000, özv. Graef S.-né 90.000, Gáspár A. 80.000, Dr. Schmerr S. 70.000, Dr. Koncz L.-né, Dr. Gothárd S. 65.000—65.000, Tóth J. 64.000, Dr. L. Sándor B., Mózes A., Göncz L.-né, Csákány D.-né, Derzsi Zs., Fekete L., özv. Sámí L.-né, 60.000—60.000, Dr. Szentgyörgyi F., Dr. Lázár J., Harnos J., Dr. Héderváry H., Dr. Tóth Gy., Mosolygó A.-né, Kajel J.-né, Gábor A., Szinte L., Kovács G., özv. Szinte G.-né, Pál M. 50.000—50.000, Török K.-né, Wendler I., Derzsi J., Pécsi A. 48.000—48.000, Biró J. 42.000, Uzoni J. 44.800, Bán E.-né, Stasik B.-né, Szőke Gy., Sajó A., Dr. Barabásy I., Benedekfi E. 40.000—40.000, Rédiger K. 43.000, Péter J., Molnár F.-né 38.000—38.000, Fürst Ö. 35.000, Deák F., Sternthal B., Dr. Szinte J. 34.000—34.000, Kiss I., Kiss J., Patakvai D., Gál Zs., Kriza Á., Szathmáry L. 36.000—36.000, László D., Birtalan I., Pap M., Imreh J., Berde L., Boross J., özv. Deák Á.-né, Dr. Ürmössy Gy., Ráduly J., Molnár J., Benti R.-né, Ilkey E., Joo M., Tiboldi Gy., özv. Tóth I.-né, László D., Sigmond K., Fábian D., Török A., Pál F. 30.000—30.000, Szőke G. 32.500, Liebenberger K. 31.500, Tóth M. 27.000, Kis J., 26.400, Preyer M., Berkes I. 26.000—26.000, Antonya J. 25.600, Bartalis J., Dr. Barabásy I., Gyarmathy M., Csucsi J., Gothárd M., Pusztay L., Szalai L.-né, özv. Korián Gy.-né, özv. Pecz S.-né 25.000—25.000, Péter J., Biller S. né, Tamási F., Székely M., Baross G., Péterffy I., Marosi L., Gagyí S. 24.000—24.000, Dr. Derzsi A., Dr. Máthé S., Mikó J., Simonyi S., Dr. Sándor Á., Beke M., özv. Korián Gy.-né, Kovács J., dr. Nagy B., Kis Kovács R., özv. Péterffy L.-né, Péterffy J., Beke M., dr. Nagy B., Elekes M., Simon D., Hódy J. Gy.-né, Beke M. 20.000—20.000, Gömörly K. 22.500, Baka A. 20.600, József D. 21.000, Máthé L., Pap J., Imreh S., ifj. Imreh S. 18.000—18.000, Székely J. 18.750, Fazekas D., Gál M., Tóth A., Miklósi F., Guttman I.-né, Tiboldi Gy., Tóth J.-né, László S., Kiss M., Szilágyi D., Ujváry L., Bodor S., Huszár A., Ferenczy J., Krieger T.-né, Gömörly K. 15.000—15.000, Tövisi M., dr. Gáspár M. 16.500—16.500, Bellováry J.-né 16.000, Gruer I. 14.100, Szilágyi T., Szilágyi T., Deésy K., Pécsi A., Botár J., Nagyobb D.-né, Jahl N.-né, Gál A., Osváth A., Marosy J., Botár J., Németh I.-né 12.000—12.000, dr. Lőrinczy D. 11.500, Preyer M., Alber J.-né, dr. Gálffy G., Vitéz Fábry D., özv. Fábry E.-né, László M., Szende Gy., Székely L., Krieger T.-né, Kolegerszky V., Somlyai Á., Elekes M., Marosy P., Pusztay L., Fazekas L., dr. Nagy L., Horváth J., Fenyédy P., Szász S., Jakab J., Jéger K.-né, dr. Tóth

Gy., Somlyay Á., Asztalos G.-né, Kriza M., özv. Szakács K.-né, Kormos J.-né, Szabó J., Barabás D., Rigó F. 10.000—10.000, Füst A.-né, Jobb M., Pusztay L. 9000—9000, Szentiványi J. 8800, Máthé Gy. 8000, Tarcsafalvi L. 7000, dr. Gál J. 6400, Égeni J., Székely F., Székely J.-né, Fekete J.-né, Székely F., Bodor J. 6000—6000, Duka J.-né, Buzogány A., Kelemen J., Doroghy L., Sófalvi L., id. Almásy J., ifj. Almásy J., Sinczky G., Fekete K., Buzogány A., Kormos J.-né 5000—5000, Botár J., Sófalvi L., Vágó S. 4000—4000, id. Székely J., dr. Telman S. 3000—3000, Derzsi Á. 2000, Kádár K.-né 7500, özv. Goldmann H.-né, Bartha L., dr. Mihálovits L.-né 60.000—60.000, Füst Ö. 37.500, Ferenczy L. 15.000 K.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55 sz.

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCSFA-UTCA 58.

Elvállalunk tör-, szalor- és függönydiszítéssel továbbá szabadon álló ottoman ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Támogassátok

dr. Gálffy Gábor személyes vezetése alatt álló

„Cyklop Cipőüzemet”

VII., Telep-utca 9. szám.

ahol jutányos áron mérték után készülnek az elegáns, tartós férfi és női

cipőkülönlegességek.

Feltétlen garanciát nyújt Chic és izlés tekintetében a munkavezetést ellátó intellektuellek, jogi, technikai és paedagogiai végzettsége.

STERN JÓZSEF R. T.

Budapest, Kálvin-tér 1.

Alapított 1859. évben.

Szövetek, mosóruk, selvmek, bélés és vászonruk, női-, férfi-, és gyermek-ruhák, kész felöltők és blouzok legjutányosabb bevásárlási forrása

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemében, Ujpest, Lőrinc-utca 49.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacokokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON SZÁM: 180—53. **KARTAL TESTVÉREK** Sörgöncim KARTALOK Budapest
műszaki kereskedők
BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.
Műszaki anyagok és cikkek, olajok kenőanyagok, minden mezőgazdasági és egyéb iparág számára legjutányosabban kaphatók.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi és női cipőt mérték után készítenek. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak.

„STUDIUM” KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-Körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat 186—87. Telefon 186—87.

Szakt munkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

Szolga Miklós

ÉRTÉKPAPIRKERESKEDŐ

V, Bálvány-utca 21. I. 14.

Hirokonoknak értékpapír vételeit és eladásait a legkedvezőbb feltételek mellett bonyolítja le.

Telefon: 199—71.

Hivatalos órák: d. e. 9—1-ig, d. u. 5—7-ig.